

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto II.

V Celovci, 1. junija 1882.

Štev. 6.

Zvezdana.

Roman. Spisal *Anton Koder*.

(Dalje.)

Šestnajsto poglavje.

Pipec, ki je po cele ure s prekrižanima rokama na žagiščnem vozu sedel ter priložnosti in časa dovolj imel za svetovno modroslovje in kovanje soseskinih novic, pretuhtal je v svojej modrej glavi in preštudiral, da mlada Zvezdana na Zabrdji, tista črnolaska in pa doktor Dragan nista kar tako, kakor navadni ljudje, da se rada vidita in ljubita, ali kako bi dejal.

To važno stvar je pripovedoval vsakemu, kdor je mimo njegove žage šel in se hotel z njim razgovarjati.

Pa še nekaj važnega je opazil. Stara grajščakinja na Pasjaku obiskuje po njegovej misli prepogosto Draganove ter jih mora rada imeti. In življenje jej je minolo, svojih nima, premoženja pa neizmerno, komu ga bode zapustila, ako ne Draganovim ali pa istej črnolaski na Zabrdji.

Opiraje se na tako važne opazke delajo potem radovski možakarji pri kupi žganega take modre sodbe, da se bode mladi doktor posled še oženil na Zabrdji in kdo zna, ali ne bode nekdej grad na Pasjaku njegov, kajti sedanji grajščak ga ima bajè le v najemu ali kali? „Vratislav starki godi, pa je,“ trdili so.

Neko popoldne sedita zopet gospod Kolovski in Vratislav na klopici pred ulnjakom pri kupici vina. Zvezdana je odšla k Vidi na Radovje in se ima še le proti večeru vrniti.

„Vi se čudite, gospod doktor, da nisem ostal mož beseda, da sem pozabil prejšnjih svojih svètov, namreč: Hitite od tod, zapustite gorsko zakotje in pozabite podobe, ki se vam je uselila v prsi, kajti malo sreče bi vam obetala taka ljubezen,“ pravi črez nekoliko gospod Kolovski, dvigne čašo in napije mlademu tovarišu.

„V resnici čudno naključje je to,“ nadaljuje potem. „Kakor čez noč postal sem drugih mislij in danes vam pravim: Ostanite. Vedeli ste se prikupiti osebi, ki ima mnogo upliva na vašo bodočnost. Vaša nenadna prijateljica vam neki ni tuja, da si skoro ne umem, kako da vam izkazuje večje zaupanje, kot je bila sicer njena navada. Povedati vam moram, da je bila oni večer, ko sva se midva poslovila, pri meni in je dejala: „Doktor naj ostane tu; deklico sem našla objokano na vrtu in če se ljubita, ne smemo jima sreče kaliti.“ Tako pritrdim naposled tudi jaz. Dolgo se že sicer poznavam, gospod doktor, a sva si še skoro tuja. Jaz ne govorim rad o minolosti. Zaklel sem se, da nesem marsikaj s seboj v grob, kajti človeka nisem poznal, ki bi imel pravice do tega. A vi ste si jo pridobili zdaj, ker bodete varuh mojega otroka, ko mene več ne bode.“

Tako je jel pripovedovati stari gospod in videlo se mu je, da se mu taja srce pri marsikterem spominu, zatorej je naposled nekoliko pijače razgret povzdignol glas:

„Že v prvem trenutku, ko sem se seznanil z vami, mladi prijatelj, bil sem prijetno osupnen, kajti prepričal sem se, da ljubite navdušeno svojo sicer ubogo domovino, svoj mali nesrečni narod, da se niste napili v tujem svetu tujega, strupenega duha. Dober človek mora biti to, dejal sem sam pri sebi; srce ima na pravem mestu in veselil sem se, odkritosrčno vam povém, vaše družčine. Oživel mi je zopet življenje, pomladil sem se in največja tolažba mi je bila delati z vami v blagor tega nepopačenega ljudstva v gorskem zakotji. Kar pa je bilo najlepše v tem, to je spomin mojih mladostnih let, ko sem pred tridesetimi leti kot mlad pravoslovec mislil in navduševal se enako vam za pravice in svobodo svojega zatrtega naroda. Žalibog, da so mi zagrenile te najkrasnejše sanje, da sem plačeval s srečo svoje bodočnosti one blage ideje, ki so se mi dozdevale tedaj in še tudi danes pravične, brez madeža, naravne. A naj vam natančno povém svojo zgodovino, da umete, kar vam je bilo nejasnega doslej, da veste, v kakovem razmerji je odrastla vaša nevesta, in si premislite, dokler je še čas, ali ostanete tu, ali se umaknete iz mesta, ki ima več tragike, mnogo več romantike v sebi, kakor bi se sodilo po zvonanjem.“

Ne čudite se, vam sem bil tujec do današnjega dne in ostanem sosedom in okoličanom tudi v prihodnje, kajti te besede so govorjene le vam. Ohranite jih zá-se!

Rodil sem se le dve uri hodá od tod in éno uro od gradú na Pasjaku pod slamnato streho zagorskega kmeta. Ono poslopje še stoji. Milo se mi je storilo, ko sem se peljal pred nekimi tedni skozi rojstno vas, pri njegovem pogledu, a vse je izumrlo; tuji ljudje stanujejo ondi in tudi jaz sam sem se potujil. Pač mnogo lepše je bilo nekdaj. Brez-

skrbno sem živel in v krasnej bodočnosti sem uzore koval. A oni ideali so zbežali za drugimi, za vero o prijateljstvu in ljubezni.

A tedaj sem bil še mlad Kolar. Prokletstvo in izdajalstvo mi je vsililo celó sedanje izmišljeno psejdo-ime. Pravoslovje sem študiral ter hodil vsako leto sèm v grad Pasjak na počitnice.

Ranjci grajščak je isti čas umrl in sedanja grajščakinja me je izvolila za domačega učitelja štirinajstletnej hčerki, kajti poznala me je od mladih nog ter imela zaupanje v me. In bile so najlepše ure mojega življenja, ko sem bival na Pasjaku in pozabljal v grajskej družčini, da sem siromak, sin ubogega zagorskega kmetiča.

Prišel pa je še drugi človek tedaj v grad, ki se je akoravno po letih in izkušnji starejši od mene, zanimal za mojo osebo in se imenoval mojega prijatelja.

Ker je bil on grajski oskrbnik in je bila njegova beseda tudi veljavna in več potov odločilna pri grajščakinji, štel sem si takovo prijateljstvo v veliko čast in prijetna mi je bila njegova družčina.

Tako mine nekaj let in jaz dovršim svoje študije in sprejemem v bližnjem trgu službo odvetniškega pomočnika.

Tako sem imel priložnosti občevati precej pogosto z grajsko gospo, z mlado Eugenijo, svojo nekdanjo učenko, in prejšnjim znancem oskrbnikom.

Ker je bila grajščakinja slabega zdravja, prepusti mi vse grajsko opravništvo, ki zahteva pravoslovnega znanja in popolni zastop v pravnih in sodnijskih zadevah.

Kake dve leti minete tako. Jaz sem bil v gradu kakor domačin, grajščakinja me je spoštovala, stari prijatelj se je veselil moje družčine in mlada Eugenija, dorastla krasna gospica — me je ljubila, kakor je še malo ženskih src ljubilo.“

Pri teh besedah se trese starcu glas; glavo podprè v dlan in zre nepremakljivo pred se. Potem pa prime kupo, sprazni jo do dna in pravi: „Pozabimo, pozabimo, kar je bilo! Zdaj ni drugače, minolo je vse in maščevano je po osodi dovolj prokletstvo, ki mi ga je zavdala — blaga prijateljska roka.

Isti čas je imela grajščakinja večjo pravdo z nekim kupovalcem lesa v Trstu, in vso to kupčijo je imel v rokah grajski oskrbnik.

Jaz sem bil kot tožitelj zaostalega plačila in grajski zastopnik prisiljen pregledati vse račune in vknjiženja posameznih pošiljatev in prejetih novcev.

A kako ostrmim, ko najdem v računih vse v neredu in mnogo najvažnejših pisanj nikjer. Neprijeten sum se mi vzbudi. Prepričam se, da ni človek, ktereга sem zval svojega prijatelja, poštenega imena vreden, da je oškodoval grajščakinjo brez dvoma za toliko in toliko tisočakov.

Vse to bi bil moral naznaniti sodniji, izdati bi bil prisiljen lastnega prijatelja, a tega nisem storil. Lepše sem sodil tedaj še o človeštvu in prijateljstvu. Smilil se mi je znanec in skušal sem skrivaje krivdo poravnati. Da bi moj prijatelj ne bil po pravdi s kupcem osramočen in onesrečen, ustavim tožbo in vse daljno postopanje proti poštenemu plačniku.

Vse to naznanim v prijateljskeji odkritosrčnosti in brez žuganja svojemu znancu. On se prestraši, izpové svojo krivdo in me na kolenih prosi odpuščenja in milosti, trdč, da je v nesrečnej igri porabil toliko novcev. Tolažim ga, naj ne obupa, da se lahko skrivaje vse uredi, ter mu ponudim celó nekaj prihranjenih stotakov, zadnji vinar svojega premoženja, da pokrije kolikor mogoče sumljivi deficit.

S solzami v očeh sprejme mojo pomoč ter mi obljubuje, da mi povrne v prvej priložnosti mojo dobroto in ostane vse žive dni moj največji dolžnik. Da ga umirim popolno, prisežem mu celó slovesno, da ne zvé nihče in nikdar besedice o najinej tajnosti, in dam mu celó pisanje, v katerem je njegova nedolžnost in poštenost v kupčiji spričana in da je vsa pravda le neprijetna znota.

Pekla me je sicer vest, da ne ravnam pošteno v zastopu grajščakinje, a misel, da sem s tem svojega prijatelja rešil gotove pogube in da poravnam sam vse ostalo, ko si prihranim nekaj premoženja, tolažila me je na drugej strani in veselil sem se naposled celó — tega — dejanja.

A kmalu čutim, da sem se goljufal v svojem optimizmu, da moja prijaznost ne žanje tolike hvaležnosti in zaupanja, kolikor ga zasluži.

V nepopisljivo začudjenje spoznam, da se me nekako nenavadno moj prijatelj poslednji čas izogiblje, da je v zadregi, kedar sem v njegovej družini, in da celó zbledi, ko mu nekega dne v nepopisljivem veselji naznanim, da moja skrivna ljubezen z Eugenijo vrlo napreduje, da sem o tem že govoril moško besedo z njeno materjo in da ona ne ugovarja.

Jaz sem tolmačil takovo vedenje le z neprijetnimi spomini dokazane krivice, in kolikor bolj se mi je odtegoval tovariš, toliko bolj sem ga pomiloval in ljubši mi je bil.

Nekega popoldne sva se sprehajala črez dolgo časa zopet enkrat v grajskem vrtu, in on mi je bil posebno prijazen. Z navdušenjem se je zanimal za dnevne novice tedanje viharne dobe, ko je jelo leta 1847. kipeti svobodno mišljenje, ko se je jel majati absolutisem in prihajala zora občne svobode. Polen svobodnih načel je bil on enako meni ves čas, kar sem ga poznal, in ljubil je vsaj videzno svoj trpeči narod. Zaradi tega sem se najbolj z nepopisljivo ljubeznijo in neomejenim zaupanjem oklenol njegove osebe.

Tožil mi je isto popoldne, da bi rad tudi on, ker je neodvisen,

deloval v svobodnem smislu, a da mu žalibože pomanjkuje duševne zmožnosti in gladke besede. Naznanjal mi je, da misli vaščane sklicati in jim pojasniti sedanjo dobo ter jih navdušiti za njihove pravične zahteve in svobodno ustavo. Prosi me torej, naj mu spišem za tako slovesnost primeren govor in v njem razvijem dosedanje ljudske krivice in trpljenja. Bati se mi zaradi tega ni treba, kajti on prevzame vse nasledke ná-se in njemu ne more nihče takega delovanja zabraniti in se tudi v gorskem zakotji med nevednim ljudstvom ni bati nikake izdaje.

V svojem mladostnem ognju ne vidim nič krivega v tem. Dà še celó prijetno mi je, da najdem oznanovalca svojim idejam, očitnega boritelja za pravice trpečega ljudstva. Dà jaz mu dam celó kopico drugih svojih spisov o socialnem vprašanju in pogubnem absolutizmu, ki so bili za neki inozemski časopis namenjeni, na razpolaganje in mu tudi obljubim v prihodnje njegovemu namenu pripomagati.

Srečnega, neizmerno srečnega sem se štel tedaj. Najlepše, najblažje dekle me je ljubilo, krasna bodočnost se mi je kazala, ideali prvih mladostnih let so se jeli uresničevati; le nekaj stopinj še in izgotovljeno je vse, o čemer sem si nekdanj jedva sanjati upal.

A v tej radosti postajalo mi je vedno bolj nerazumljivo, da ostaja moj prijatelj zadnji čas po več dni zaporedoma z doma, da se me zopet izogiblje, da je nekako molčéč v mojej družini in da mu je gospa prijaznejša, kakor nekdanj, dà ljubeznjivejša kot meni samemu. Kakor žrjavica jelo me je to peči. Spal nisem po več noči, ugibal in študiral sem, v čem bi se bil pregrešil, a niti sence kakovega uzroka nisem mogel najti. Za poštenje in značajnost svojega prijatelja bi bil dal glavo in šel bi bil v ogenj; sumničenja pa od kake druge strani tudi pričakovati nisem mogel.

To so bili dnevi, strašni dnevi, proklete noči. Čudim se še danes, da sem jih preživel tako mirno vsaj na videz, da nisem siloma zahteval opravičenja, jasnosti v takem položaji.

Naposled mi še jame Eugenija tožiti in skrivaje jokati, da jej prepoveduje mati občevati kot doslej z menoj, da govori vedno o oskrbniku, o njegovem lepem značaji, o delavnosti in izvrstnej službi v grajsko korist, da jej ne kaže drugega kot možiti se s človekom, ki umeje gospodarstvo, da bi bilo njej najljubše, da gospodinji ona nekdanj za njo v gradu, kar bi pa ne bilo lahko mogoče, ko bi se zavezala s kakšnim uradnikom itd.

Slep sem bil tedaj še in brez sodbe, omamljen še od prejšnje prevelike sreče; a spoznal sem vendar, prepričati sem se moral, da je moje zapanje in moje ime na nerazumljiv način očrnjeno pri grajščakinji. Pripravljen sem bil na najhujše, a vendar nisem mogel pravega uzroka temu najti. Že sem bil na potu, da odkrijem to svoje sumničenje grajščakinji, da terjam opravičenja od svojega prijatelja za njegovo nerazumljivo

mlačnost proti meni, a preslab sem bil za to. Iste železne energije, resnega moštva nisem poznal, in preveč, dà vse sem zaupal. Sodil sem svet po sebi. Blag človek se mi je dozdeval vsak, ljubezen in prijateljstvo ste mi bili neoskrunjeni, svetli zvezdi.

Med tem je zorila bolj in bolj ona revolucijska doba. Tu in tam je že vzplamenel krvavi upor proti ponosnemu gospodstvu in morečemu absolutizmu. Vse je bilo vznemirjeno, vsak dan se je pričakovalo novih katastrof.

V takej noči, ko je tudi naše kmetstvo odpovedalo sužnjost grajščakinji na Pasjaku in žugalo s silo braniti svoje pravice, čujem trkanje na svoje stanovanje.

Strmé planem kvišku, menéč, da me kličejo grajski na pomoč, a cesarska straža me sprejme v imenu postave v svoje varstvo ter me odpelje kot glavnega podpihovalca skrivnega upora k sodnji.

Mislite si lahko, kako sem bil osupnen o tem nenadnem stališči jaz, ki nisem govoril nikjer javne besede, ki mi je bil celó tuj kmetški upor, akoravno sem bil v principu za svobodne ideje in sem jih tudi skrivaje s peresom podpiral.

Kaj pa še le, ko pridem k sodniku in mi on isti govor pokaže, ki sem ga bil nekdanj skoval svojemu tovarišu in vsa moja druga pisma, ktera sem zaupal grajskemu oskrbniku, in me vpraša, ali ni to moja pisava?

Zmrači se mi pred očmi pri tem pogledu, kakor blazen dvignem pest ter prekolnem prvič in žalibože ne zadnjič v svojem življenji ne samo prijatelja izdajalca, temveč tudi prijateljstvo in zemljo, ki je zmožna roditi in nositi človeka, ki hudičevega imena vreden ni.

Jasno mi je bilo v tem trenutku vse. Videl sem, da sem izdan od najbolj iskrenega prijatelja, da si je izposodil pisanja, da me uniči z njimi, da me očrni pri grajščakinji, da me oropa najdražjega, kar sem imel, moje Eugenije in me grdi pred svetom kot najnesramnejšega nehvaležneža svoje dobrotnice.“

Zopet zamre starcu glas pri teh besedah. V mrklem očesu mu zaigra skrivna solza in kane na velo dlan. Naposled se predrami iz nepopisljive toge in povzame:

„Dragi prijatelj, hitiva dalje, povém vam naj v kratkem vse v svarilen, strašen zgled, v pojasnilo svojega pessimisma in v poduk vam, ki ste še mladi — in v razmeri, ki ni mnogo različnejša od moje nekdanje.

Kakor blisk se raznese novica, da sem ugrabljen jaz in da mi žuga ostra kazen. In kmetstvo, ki me je ljubilo in poznalo na daleč okrog, ostrupljeno od tedanjega upornega duha, zbere se v ogromnem številu v prihodnjej noči, pridere v trg in — in me reši s silo iz zapora.

Meni ni bilo za življenje in svobodo nič, saj uničeno je bilo vse,

moja ljubezen, moje dobro ime, moje prijateljstvo in zadnja vera v človeštvo.

Le nekaj mi je ležalo še kakor kamen na srci, misel, da me sodi tudi Eugenija tako kakor drugi ljudje, strašna misel, da sem zastrupil nevedoma njene najlepše dnove.

K njej hitim torej ter jej naznanim, da sem nedolžen, da sem le žrtev najgnusnejšega izdajalca, ktereга jej niti imenovati nočem, ter jo prosim na kolenih in s solzami v očéh odpuščenja in še nekaj drugega, — naj me pozabi, naj bode srečna, kajti jaz hočem zapustiti za vselej svojo domovino.

A vsega tega ni bilo potreba. Tako blago srce, kot je bilo Eugenijino, ne pozna srda, ne vé, kaj je zaničevanje.

Priseže mi pri živem Bogu, da spozna, da sem nedolžen, a tudi, da ne more brez mene dalje živeti, da jo moram vzeti s seboj, ako jej strašne smrti brez upa ne privoščim. Jaz uslišim njeno prošnjo. A kaj mi pomaga to, kam hočem iti z njo, kaj začeti brez premoženja, brez znanja v daljnji tujini? In pri svojem nekdanjem prijatelji, tudi pri njem ne morem zahtevati opravičenja in pomoči, saj sem mu pismeno dal, da je nedolžen v grajskeji pravdi, posodil mu zadnji vinar na dobro ime, prisegel mu povrh, da molčim vse žive dni o tej dogodbi. Dà, in spolnil sem svojo obljubo, rekel mu nisem žal besede, šel sem mu s poti. Prodal sem pol svoje obleke in Eugenijino zlatnino, da sva bila vsaj preskrbljena za pot v daljno Švico, pribežališče političnih hudodelcev, kakoršen sem bil jaz.

Kako nama je bilo s početka ondi, naj molčim. Povedati vam moram le, da sem moral prositi nekdanji ponosni pravoslovec za službo dnevnega pisarja. Jaz bi bil vse z veseljem trpel, a videti nežno deklico v takej revščini, peklo me je kakor goreče oglje. Prosim jo torej, naj se vrne zopet k materi v domovino in ponižam se celó, da pišem grajščakinji, naj se usmili nedolžnega otroka, naj mi odpusti; vse sem le jaz pregrešil. A odgovora ni bilo niti pomoči.

Vdala sva se torej v svojo grenko osodo. Naposled se mi posreči, da dobim pri nekem bankinem zavodu boljšo službo.

Odslej nisva več pomanjkanja trpela. Še en pot prosiva matere, da naj dovoli v najino zvezo, naj nama pošlje materin blagoslov, a zopet brez uspeha.

Brez dovoljenja skleneva torej zakon in zatreva zadnjo misel na vrnitev v domovino. Lepe dneve sva živela potem, saj je nepopisljiva ljubezen vezala najini srci. Črez nekaj let naju iznenadi še drugo veselje. Zvezdana, vaša obljubljena nevesta pride na svet. Druge skrbi nisva imela sedaj kot izrediti najinega otroka v jeziku, šegah in običajih svoje daljne domovine, kajti njemu je bajè odločena lepša osoda. Sreča

in premoženje ga čaka v domovji; kar je nama mati odrekla, vsaj otroku odpovedati ne more. Žalibože, odslej ni bila več moja žena prav zdrava.

Čutil sem tudi, da se je vedno bolj domotožje pollaščuje, da neizmerno hrepeni po daljnjej domovini, a da si mi o tem niti potožiti ne upa.

Tako vene od dne do dne, a brez žal besede, brez najmanjše nevolje. „Prosi odpuščenja mojo staro mater, če še živi, pozdravi premilo domovje in grad mojih očetov in zapusti ta kraj po mojej smrti,“ šepeče mi Eugeniya neko popoldne, ko jej je bilo posebno slabo.

„Poglej, poglej skozi okno!“ vzklikne nekaj ur pozneje. „Ali ne vidiš ondi bliščečih planin najinega domovja? Blejsko jezero šumi pod njimi, zvonik očetovega gradú se smeji iz prijetnega zelenja. O kako lepo, kako nebeško je ondi, o hitiva, hitiva tja, dokler ni prepozno!“

Pri teh besedah plane siloma iz postelje, hoče k oknu, od koder je prekrasen razgled na štirivaldstetsko jezero in na v nebó kipeči Pilat; — a moči jo zapusté — in najblažje žensko srce je nehalo živeti.“

Zdaj nastane tihota, in pripovedovalec sloni kakor kamenita podoba svojemu tovarišu nasproti. Še le črez dolgo se zopet zdrami in pravi:

„Po smrti moje žene je bilo zatrto zadnje moje veselje, moštvo in pogum. Ostal sem sam z ubogim zapuščenim otrokom. Revščine sicer nisem trpel, prihranil sem si celó nekaj premoženja, a prišlo je drugo večje gorje od revščine, to je domotožje.

Prijatelj, vi ne veste, kaj pomeni ona beseda. Izgubiti najdražje na svetu, vržen biti vse žive dni na tujo zemljo, gledati, kako gine ideal za idealom nekdanjih mladostnih sanj, vse to mora pretresti največjega duševnega velikana, in mene je tako nepopisljivo omamilo, da sem bil na tem, da se sam pogubim, ko bi mi ne bil tega branil — pogled v nedolžnega otroka.

V takih razmerah pišem nekemu svojemu sošolecu, o katerem niti vedel nisem, ali še živi, ter ga prosim, naj pozvé, kako je na gradu Pasjaku in kdo ondi gospodari. Črez nekaj mesecev še le dobim odgovor in pojasnilo, da še stara grajščakinja na Pasjaku živi, a da je dala celo posestvo v najem, ker jej je nekdo ovadil njenega prejšnjega oskrbnika in razkril njegove velikanske goljufije in nepoštenosti.

To je bilo najlepše poročilo, ki sem ga čital v svojem življenji. Pomladil sem se gotovo v malo dnevih za nekaj let. Zopet napišem pismo, pošljem ga pa zdaj starej grajščakinji in jej naznanjam Eugeninjino zadnjo željo, naj ne pozabi njenega nesrečnega, nedolžnega otroka, ako meni odpustiti ne more.

Leta so starej ženi omečila srce, prestrojila njene misli, in goljufija mojega tekmeča jej je pojasnila, da sem bil jaz le žrtva prokletega izdajalstva.

Naznani mi torej, da se lahko tudi jaz vrnem v domovino, naj pripeljem otroka s seboj, a vse se mora le skrivaje zgoditi. Nihče ne sme vedeti mojega imena zaradi zopetne izdaje, kajti staro sumničenje bi se lahko ponovilo.

Zapustil sem torej svoje prognanstvo in grob moje sreče, moje Eugenije na daljnem obrežji štirivaldstetskega jezera. Naselil sem se tú v rojstnem gorskem zakotji, kupil to posestvo, in ker so moji bližnji sorodniki med tem pomrli, poznal me ni nihče — in še dandanes nikdo ne vé, da je sedanji Kolovski prejšnji pravoslovec Kolar.

Javno nisem med tem nikdar občeval z grajščakinjo, akoravno je pozabila minolosti; ona skrbi zdaj za mojega otroka in je celó oni večer zaradi vašega odhoda pri meni bila ter mi dejala, da ste jej povšeči in primeren ženin mladej Zvezdani.

Jasno vam je torej, mladi prijatelj, moje razmerje. Povedati vam moram še, zakaj sem vam zabičeval pred nekimi tedni, da pojdite od tod, da je najboljša za vas, da pozabite Zvezdane in njenega očeta, ako morete.

Prepričal sem se v zadnjem času, da še živi in ne daleč od tod isti človek, ki je zastrupil vse moje življenje, ki je tako nesramno zlorabil moje prijateljstvo, in da išče v sedanjem svojem žalostnem stanu le priložnosti, kako bi se v drugo maščeval nad menoj, kajti brez dvoma misli, da sem prelomil jaz nekdanjo svojo prisego, odkril njegovo nepoštenost ter si s tem zopet pridobil ljubezen stare grajščakinje.

A povém vam, tega nisem storil jaz, akoravno bi bil imel stotero uzrokov. Beseda naj bode možu sveta! Nič ni nečastnejšega v človeku kot sebičnost in odobravanje najslabših pripomočkov za nekaj neskrbnih dnij, za nezaslužen naslov, za kopico novcev.

Pokoril se je neki dovolj isti lupežnik, jaz mu nočem dalje škodovati. Ogibljem se ga, kakor zasluži, in tudi vam bi tako svetoval, ko bi vam smel imenovati njegovo ime. A tega ne storim. Pozabil bode to sčasoma tudi on, kakor sem jaz. Odpuščam mu iz srca. Prisiljen sem bil le vam pojasniti svojo minolost, da bi mi ne mogli očitati neodkritosrčnosti, ko bi morebiti enkrat po mojej smrti čuli o mojej zgodovini.

Pomirite se sedaj! Stara grajščakinja je nama prijazna, grajščak bodete nekdanj. Brezskrbno bodete živeli z Zvezdano, vse ovire vajine sreče so odstranjene.“

Izgovorivši dvigne stavec kupo in pravi: „Na vaše zdravje, prijatelj! Naj vam cvete lepa bodočnost! Blag sin ste ubogega naroda, ostanite mu veren čestitelj tudi v bodoče. Mnogo lahko zá-nj storite, česar ni vašemu staremu znancu dovolila grenka osoda.“

Glasno zazvenčite čaši naših znancev, prijateljsko se stisnete desnici, in solza, pomilovalna solza žari mlajšemu pivcu v očesu, ko ga spremlja

potem starec po holmu proti domu in pokaže pri odhodu v tiho zagorsko dolino, rekóč: „Priatelj, malo želj se mi je izpolnilo v življenji, a éna me ne ogoljufa. Počival bom v svetej maternej zemlji, ki sem jo ves čas ljubil tako neizmerno, in verjamite mi, da je že to, ako ne drugega, obila tolažba človeku, ki je užil toliko strupa, kakor jaz.

To si zapomnite, znanec: Blago srce ohranite svojim idejam, pravico ljubite, krivici se umikajte, in govorili bodete enkrat tako, kakor govorim jaz, — ako ne srečni, pa vsaj mirni in utolaženega srca.“

(Dalje pride.)

Prvo cvetje.

Saj bedím! — Je li mogoče
Kar se zgódilo nocój?
Niso sanje li cvetoče,
Kakor duh jih sanja moj?

Ne! resnica je premila,
Okence presrečno tí!
Spómlad mimo je hodila,
Tukaj nje pozdrav leží.

Dobro dôšlo, cvetje bélo,
Čakala sem te željno,
Gledi, k tebi zdaj pripélo
Ptíc krdelo je ljubó.

In nebeski žarki zlati
Skozi drevje se blesté,
Sem, kder gôsti mi krilati
V krogi cvetja žvrgolé.

Žarkov eden je — oj, sréca! —
V srce moje našel pot,
In cvetóv in pesnij gnéča
Vzhaja silno tudi tod!

Lujiza Pesjakova.

T i c i.

Le ti samó oj ptica drobna,
Ostala v zimi si pri nas,
Pregnala ni te burja zlobna,
Ostrašil ni te led in mraz.

Pod oknom mojim zdaj samica
Prezebaš milo čivkajóč;
Drobtine siplje ko desnica,
Priskačeš hvalo jej pojóč.

Zgodi se tudi ptica moja,
Da jutra zoro jas prespim,
Da ne zbudi me prošnja tvoja,
Zvečer saj v pozno noč bedim.

Tedaj pa s kljunom ti mogočno
Na šipo mojo potrkljaš,
Da vstati moram, tebi ročno
Postreči, prej mirú ne daš.

Odprl bi okno in v stanico
Najrajši bi te k sebi vzel,
Kakor menih je rajsko ptico
Poslušal, čul bi te vesel.

Bojim se le o ptica draga,
Svobode ti mi ne prodaš,
Od praga letaš pa do praga,
Človeka zlobnega poznaš.